

YARGITAY 10.HUKUK DAİRESİ		
Esas No.	2011/4159	<u>İlgili Kanun / Madde</u>
Karar No.	2011/8902	492 S.HK/28
Tarihi:	16.06.2011	

-
- **HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SINIRLANDIRILAMAYACAĞI**

ÖZETİ:

davanın niteliği gereği nispi harca tabi davalardan olduğu gerekçesiyle, davacının dava açılırken, yargılamanın sonunda davanın redle sonuçlanması durumunda yükümlü tutulacağı maktu harçtan daha fazla tutardaki harcı yatırmakla yükümlü tutulması ve ödendiği takdirde dava sonunda alınması gereken maktu karar ve ilanı harcının bu miktardan mahsup edilerek kalanının isteği durumunda kendisine geri verilmesi veya yargılamanın sürdürülebilirliğinin bu miktarın ödenmesi ön koşuluna bağlanması, belirtilen 28"inci madde lafzı ve ruhu ile çeliştiği gibi Anayasanın "Hak arama hürriyeti" başlığını taşıyan 36'ncı maddesinde yer alan, "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz" hükmünün de ihlali niteliğindedir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 03.11.2010 gün ve 2010/10-550 Esas, 2010/561 Karar sayılı ilamında da aynı görüş ve yaklaşım benimsenmiştir

Dava, ekleme emirlerinin iptali ile borçlu olunmadığının tespiti istemlerine ilişkindir. Mahkemece, uyulan bozma ilamı sonrasında davanın açılmamış savılmasına karar verilmiştir.

Hükmün, taraflarca temyiz edilmesi üzerine, temyiz isteklerinin suresinde olduğu anlaşıldıktan ve Tetkik Makimi Tolga Özmen tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi

Mahkemece verilen ilk kararın Dairemizce yapılan temyiz denetiminde, 492 sayılı Harçlar Kanununun 28'inci maddesi uyarınca, dava değen (iptaline karar verilmesi istenilen ödeme emirlerinde yazılı olan ve borçlu olunmadığı ileri sürülen toplam tutar) üzerinden %0,54 oranında hesaplanacak nispi karar ve ilam harcının dörtte biri peşin olarak alındıktan sonra yargılamaya devam edilmesi gerekirken, anılan Kanunun 32'nci maddesine aykırı olarak, dava açılırken peşin olarak maktu harç tutarı tahsil edilip, harç eksikliği tamamlanmadan yargılama yapıp davanın sonuçlandırılmış olması, usul ve yasaya aykırı bulunup, söz konusu hükmün bozulduğu, mahkemece anılan ilama uyulduktan sonra yapılan yargılama aşamasında, 04.08.2010 tarihli dördüncü oturuma davacının katılmadığı, davayı takip ettiklerini bildiren davalı Kurum vekiline bir sonraki duruşmaya kadar süre tanınarak harç eksikliğinin tamamlanmasının istenildiği. 13.10.2010 günlü beşinci oturuma davacının gelmediği, duruşmaya katılan davalı Kurum vekili tarafından davanın takip edildiğinin belirtildiği, eksik harç tutarı yatırılmadığından bu eksiklik tamamlanıncaya kadar dava dosyasının işlemiden kaldırılmasına karar verildiği, 14.01.2011 tarihinde mahkemece duruşma yapılmaksızın, tarafların yokluğunda dosya üzerinde inceleme yapılarak davanın açılmamış savılması yönünde hüküm kurulduğu anlaşılmaktadır.

492 savlı Harçlar Kanununun "Harç alma ölçüleri" başlığını taşıyan 15' inci maddesinde, yargı harçlarının (1) sayılı tarifede yazılı işlemlerden değer ölçüsüne göre nispi esas üzerinden, işlemin türü ve niteliğine göre maktu esas üzerinden alınacağı; "Değer esası" başlıklı 16'ncı maddesinde, değer ölçüsüne göre harca tabi işlemlere (1) sayılı tarifede vazıh değerlerin esas olduğu; "Harcın nispeti" başlığını taşıyan 21 'inci maddesinde, yargı harçlarının (I) sayılı tarifede yazılı oranlar üzerinden alınacağı belirtilmiştir. 23.07.2010 gün 6009 sayılı Kanunun 18'inci maddesiyle değişik "Nispi harçlarda ödeme zamanı" başlığıyla düzenlenen 28'inci maddesinde, (I) sayılı tarifede yazılı nispi harçlar yönünden karar ve ilam harcının dörtte birinin peşin, geri kalanının kararın verilmesinden itibaren iki ay içinde ödeneceği, bakiye karar ve ilam harcının ödenmemiş olmasının hükmün tebliğe çıkarılmasına, takibe konulmasına ve kanun yollarına başvurulmasına engel oluşturmayacağı açıklanmış; "Peşin alınan karar ve ilam harçlarının geri verilmesi" başlıklı 31'inci maddesinde, peşin alınan karar ve ilam harcının işin sonunda ödenmesi gerekenden fazla olduğu anlaşılırsa fazlalığın istek üzerine geri verileceği bildirilmiştir.

Anılan Kanunun l'inci maddesinde adlandırılan "yargı harçları" arasında yer alan gereksiz dava açılması ve karşı tarafın haksız yere zarara uğratılmasının önlenmesi amacıyla kabul edilmiş olan karar ve ilam harçları, yargılama giderlerinin de önemli bu bölümünü oluşturmaktadır. Bu tür ve nitelikteki harçlarda, genel olarak, harcın doğduğu tarih itibarıyla yürürlükte olan tarife hükümleri uygulanarak, sözü edilen tarifeye göre harç alınması gerekmektedir, her bir harç için harcı doğuran olayın doğduğu anın saptanması önem arz etmektedir. Karar ve ilam harcı bakımından, mahkeme tarafından uyuşmazlık hakkında nihai (son) karar verilmesi, harcın konusunu oluşturmakta olup, harç, esasa veya usule ilişkin son kararın verildiği tarihte doğmaktadır. Karar ve ilam harcı, maktu ve nispi olmak üzere iki çeşittir ve davanın maktu veya nispi harca tabi bulunması, kural olarak dava konusunun para ile değerlendirilebilir nitelikte olup olmamasına bağlıdır. Konusu belli bir değer (para veya para ile değerlendirilebilen bir şey) ile ilgili davalarda, hüküm altına alınan değer üzerinden tarifede öngörülen orana göre alınana nispi harç konusu belli bir değerle saptanamayan veya redle sonuçlanan davalarda alınana maktu harç denilmektedir. Bununla birlikte, özellikle söz konusu Kanunun 28'inci maddesi hükmünden de anlaşılacağı gibi, dava açılırken dörtte bir oranındaki nispi harcın

alınabilmesi için ön koşul, dava sonunda alınması gereken nispi karar ve ilam harcının bulunmasıdır. Davalı konumunda yer alanın harçtan bağışık tutulduğu davalarda yargılama sonunda davacı haklı bulunup davanın kabulüne karar verilse dahi davalıdan harç alınamayacağından, davacı tarafından yatırılan peşin harcın kendisine geri verilmesi gerekmekte olup, dava kaybedildiği takdirde ise davacıdan alınması zorunlu harç en fazla maktu harç tutarı kadar olmaktadır. Şu durumda, niteliği gereği nispi harca tabi davalarda, sözü edilen özel durum gereğince kararın verilmesi ile doğacak ve alınabilecek olan harç ancak maktu harç miktarı kadar olduğundan yargılama başında alınması gereken harç da maktu harç olmalıdır. Sonuç itibarıyla, davalı tarafın harçtan bağışık tutulduğu davalarda hüküm altına alınan tutar üzerinden belirlenecek herhangi bir nispi karar ve ilam harcı bulunmadığından, dava açılırken davacı taraftan dava konusunun değeri üzerinden belli orana göre hesaplanan peşin nispi karar ve ilam harcının alınmasına da yasal olanak bulunmamakta, giderek, maktu harç tahsil edilerek açılan davada yargılama sürdürülmelidir. Aksine bir yaklaşımla, davanın niteliği gereği nispi harca tabi davalardan olduğu gerekçesiyle, davacının dava açılırken, yargılamanın sonunda davanın redle sonuçlanması durumunda yükümlü tutulacağı maktu harçtan daha fazla tutardaki harcı yatırmakla yükümlü tutulması ve ödendiği takdirde dava sonunda alınması gereken maktu karar ve ilam harcının bu miktardan mahsup edilerek kalanının isteği durumunda kendisine geri verilmesi veya yargılamanın sürdürülebilirliğinin bu miktarın ödenmesi ön koşuluna bağlanması, belirtilen 28"inci madde lafzı ve ruhu ile çeliştiği gibi Anayasanın "Hak arama hürriyeti" başlığını taşıyan 36'ncı maddesinde yer alan, "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz" hükmünün de ihlali niteliğindedir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 03.11.2010 gün ve 2010/10-550 Esas, 2010/561 Karar sayılı ilamında da aynı görüş ve yaklaşım benimsenmiştir.

Bu yasal, düzenleme ve açıklamalar ışığı altında inceleme konusu dava değerlendirildiğinde; her ne kadar uyulan bozma ilamında nispi karar ve ilam harcı eksikliği tamamlandıktan sonra yargılamaya devam edilmesi zorunluluğu belirtilmiş ise de, 6183 sayılı Kanunun 58'inci maddesine dayanılarak davalı Kurumca düzenlenen ödeme emirlerinin iptali ile söz konusu dileme emirlerinde yazılı borcun bulunmadığının tespiti istemlerini içeren ve kural olarak nispi harca tabi olan davada davalı Kurumun harçtan bağışıklığı ve özellikle dava açılırken gereken maktu harem da yatırılmış olması dikkate alındığında yargılamanın sürdürülerek esasa ilişkin karar verilmesi gerekmektedir.

Bu maddi ve hukuki olgular göz önünde bulundurulmaksızın, mahkemece eksik inceleme ve araştırma sonucu harç eksikliği tamamlanmadığı gerekçesiyle dosya işleminden kaldırıldıktan sonra davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi isabetsiz olduğu gibi, son oturuma katılan davalı Kurum vekilince davanın takip edildiği bildirilmesine karşın, hükmün gerekçe bölümünde anılan maddi olguya aykırı olarak davanın davalı Kurum vekilince de takip edilmediği gerekçesiyle açılmamış savılması yönünde hüküm kurulduğunun belirtilmesi de, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

O halde, tarafların bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SUNUÇ: Temyiz edilen hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, bozmanın niteliğine göre diğer itirazların incelenmesine yer olmadığına, temyiz harcının istek halinde davacıya geri verilmesine, 16.06.2011 gününde oybirliğiyle karar verildi.